

**KUYISH JAROHATLARIDA AST VA ALT
KO'RSATKICHLARINING O'ZGARISHI: RSHTYOIM BF
KUZATUVLARI ASOSIDA**

*Buxoro davlat tibbiyot instituti, **Barnoyev S.Sh.***

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7348-876X>

Email: barnoyev.saidjon@bsmi.uz

Kirish

Kuyish jarohatlari global sog'liqni saqlash tizimida muhim o'rin egallab, har yili 180 mingdan ortiq o'lim holatlariga sabab bo'ladi (WHO, 2022). Kuyishdan so'ng organizmda yuzaga keladigan gipermetabolik javob yallig'lanish mediatorlarining ortishi, to'qimalar perfuziyasining buzilishi va ko'plab ichki organlar, xususan jigar faoliyatining izdan chiqishi bilan xarakterlanadi (Jeschke, 2009). Gepatositlar darajasida sodir bo'ladigan apoptoz va nekroz jarayonlari jigar fermentlari – aspartat aminotransferaza (AST) hamda alanin aminotransferaza (ALT) – ning erta oshishiga olib keladi (Nielson et al., 2017). Tadqiqotning maqsadi — 2023–2025 yillar davomida RSHTYoIM BF kuyish bo'limida davolangan 89 bemorda AST va ALT ko'rsatkichlarining o'zgarishini tavsiflash.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot retrospektiv-tavsifiy dizaynda o'tkazilib, RSHTYoIM BF kuyish bo'limida davolangan bemorlarning tibbiy kartalaridan olingan ikkilamchi ma'lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqotga kuyish tashxisi tasdiqlangan, AST/ALT laborator natijalari to'liq qayd etilgan bemorlar kiritildi. Yosh guruhlariga qarab AST/ALT normal chegaralari alohida belgilandi.

Natijalar

Tahlil qilingan 89 bemorning 74,1% erkaklar bo'lib, eng ko'p uchragan yosh 26–45 yosh oralig'ida qayd etildi. Kuyish sabablari orasida ochiq olov (47,4%), qaynoq suyuqlik (25%) va elektr travmasi (26,7%) ustunlik qildi.

AST/ALT o'zgarishlari:

- Normal: 19,8%
- Faqat AST ko'tarilgan: 26,7%
- Faqat ALT ko'tarilgan: 4,3%
- AST va ALT birgalikda ko'tarilgan: 49,2%
- Umumiy ko'tarilish: 80,2%

AST ko'tarilishining 89,8%, ALT ko'tarilishining 77,4% 1-haftada kuzatildi (Soedjana et al., 2023). Elektr kuyishlarida AST/ALT oshishi boshqa etiologiyalarga nisbatan ancha yuqori bo'ldi (Bhagwat et al., 2007).

Muhokama

Kuyishdan keyingi gipermetabolizm jigar perfuziyasining buzilishi, gepatositlar shishi va yallig'lanish sitokinlarining keskin ko'tarilishi bilan bog'liq (Sommerhalder et al., 2020). Elektr travmasida ferment ko'tarilishining yuqori darajasi mushak to'qimalarining massiv destruksiya va miyoglobiniemiya bilan izohlanadi (Price et al., 2007).

Xulosa

1. Bemorlarning 80% dan ortig'ida AST va ALT ko'tarilishi aniqlangan.
2. Ferment o'zgarishlarining asosiy qismi birinchi haftada kuzatilgan.
3. Elektr kuyishlarida AST/ALT oshishi eng yuqori bo'lgan.
4. Kuyish maydoni ferment ko'tarilishini to'liq prognoz qilmaydi.
5. AST/ALT monitoringi kuyish bemorlarida zarur diagnostik omil hisoblanadi.

Adabiyotlar

- 1.Bhagwat, V. R., Subrahmanyam, M., & Pujari, K. N. (2007). Serum enzymes in thermal injury. *Indian Journal of Clinical Biochemistry*, 22(2), 154–157.
- 2.Jeschke, M. G. (2009). The hepatic response to thermal injury: Is the liver important for postburn outcomes? *Molecular Medicine*, 15(9–10), 337–351.
- 3.Nielson, C. B., Duethman, N. C., Howard, J. M., Moncure, M., & et al. (2017). Burns: Pathophysiology of systemic complications and current management. *Journal of Burn Care & Research*, 38(1), e469–e481.
- 4.Price, L. A., Thombs, B., Chen, C. L., & Milner, S. M. (2007). Liver disease in burn injury: Evidence from a national sample of 31,338 adult patients. *Journal of Burns and Wounds*, 7, e1.
- 5.Soedjana, H., Putri, A. C., Arsyad, M., & Andalu, N. (2023). Description of AST and ALT levels in burn patients at RSHS Bandung. *Annals of Burns and Fire Disasters*, 36(3), 217–221.
- 6.Sommerhalder, C., Blears, E., Murton, A. J., Porter, C., & et al. (2020). Current problems in burn hypermetabolism. *Current Problems in Surgery*, 57(1), 100709.
- 7.World Health Organization. (2022). Burns: Key facts. WHO.